

veracht en niets gezegd werd, de Kerk ver- kent, dan ware de indruk ge- in het geheel alles is over- lullekeur. Wat uitdrukkelijke red Kerk (Ge-) dat alle ge- bij de ware ende de eenig- rwerpende aan

otestant alleen kent, want in ihmismus wordt amenten heeft ond ingesteld? elligen Doop en

otestant in het en ijdel zinne- in de Ge- meerde Kerk ingekehr, dat niet ijdel noch gen, want dat in die is, zonder zonden." Ter- gezegd wordt rij niet, als wij n getegen en k en natuurlijk an Christus is." otestant voor ren, een onver- t, die dikwijls afkeer. Want de eer, die de ewijst, hij cert de vrouwen" onzer kerken e, gelukzalige Een geloovig hier toch alleen de Moeder van van haar ge- ant geldt het ar zullen zalig d haar schonk. protestantisme al bijster slecht torisch gebied f.

alvin, Luther, de andere her- ft u gezonden? unnen geven en a genomen tot om hun vol- Calvijnia werd teld:

der doen om gelukkigijerwijze t, of lever God en man betaald nde hem daarna door zijne vrien- dwam, had Gods tigtige getroffen; ed.

iers:

men hem het ij antwoorde eenige scheld- rdvisselijke tark, t het hoofd te

a niet weerlegd van Calvijn's van die vele enkel ernstig dat Luther en n hebben ge- ighed hunner n scheldwoor- ten kent. van Roomsche armeede den eren of onzen als de kippen orstelling van te onkunde", aan de kaak e betalen.

ros.

aandacht op asche landen, nschen beide or de zending gen een groot

bij een minder chten wakker, n wreken.

sholen.

as: Van den g, uit de col- r den heer J. Mcj. Tuinenga

EMAN, mingmeester.

Prof. Oort het nigen opende, toekomst der d:

wij erkennen of anderen ge- rekenschap af- in omschrijven onze roeping boek, niet op wij met beslis- nschen hielpen n wij de namen er tijd; dank-

baar zagen wij dat er geweest zijn en nog zijn die 't goddelijke zagen voordat wij het zagen, die zeggen: Daar is het! en nu zien wij het ook. Maar zelden willen wij 't zien; anderz word en voor- beeld binden ons niet, wij erkennen te niet als leidsdaden wanneer eigen hart en eigen rede anders zeggen dan zij. Wij verte uwen op ons persoon- lijk vermoegen God te leeren kennen, en gelooven dat alle menschen tot die geestelijke vrijheid en zelfstandigheid moeten opgevoerd worden.

Zoo godsdienstig tot zijn valt zwaar. Dat wij schier overal in de minderheid zijn is niet overal daarom pijnlijk omdat wij somwijlen in het maatschappelijk leven achterer gezet worden en in de kerkelijke wereld eene ondergeschikte plaats in- nemen. Zeker, een en ander is niet aangenaam, soms zelfs pijnlijk wanneer wij persoonlijk er onder lijden of zien dat de hoogste belangen onze mede- menschen geschaad worden doordat wij zooveel minder talrijk zijn dan zij, die op kerkelijk en staatkundig gebied den schepter zwaaien. Maar smartelijker is het dat ons eigen geloof door de geringheid van ons aantal op een zware proef wordt gesteld. En dit is inderdaad het geval. Immers, nooit loopen wij meer gevaar onze zwakheid te voelen en zwak te zijn dan wanneer wij ons be- wegen in die sfeer van hooge denkbeelden en reïne aandoeningen waarin het denken zich ten slotte o machtig toont en de zinlijkheid vaak de stem der edelste en reïne opwekkingen en gewaarwor- dingen dof maakt. Dienstgevolge voelen wij nooit meer behoefte aan den steun van anderen dan op dit gebied.

Het klinkt fier, niet te willen leiden een geestelijk leven op hooren zeggen, integendeel zelden God te willen zien, met Hem om te gaan zijn nabijheid te voelen; maar wij zijn niet altijd in de stemming die daarbij past, en kunnen het wellicht niet altijd zijn. Er zijn uren waarin God ons nabij is, waarin ons oog helder, ons hart hoogvoelend, onze wij- krachtig is; maar dit zijn slechts de hoogtepunten van het leven, en wij verkeeren vaak in de vlakke, waar het uitsicht is belemmerd en de lucht zwoel. Wanneer onze stemming alledaagsch is, de dingen van het gewone leven ons in beslag nemen en somwijlen een floers over onze ziel ligt, dan gelooven wij in God slechts op gezag van onze eigen herinneringen. Dit moge beter zijn dan het te doen op ander gezag, de waarheid staat toch in die tijden buiten ons.

Groote waarde heeft het zelf te hebben gedacht en voortdurend te denken over de hoogste vraagstukken des levens, en daarvan gezonde, diepe, vruchtbare, bij benadering ware oplossingen te verkrijgen, in elk geval zulke die wij zelf zelve hebben gevonden; want alle wat wij zelve doordacht, min of meer doorleefd hebben, is ons eigendom, maakt ons rijker. Maar de raadselen, die ons omringen, zijn talrijk en zwaar om op te lossen. Gods hand te zien te midden der stofelijke en geestelijke natuur; die zich naar vaste, onverbrekelijke wetten beweegt, in Zijn almacht en wijsheid te gelooven bij de aanschou- ing van een wereld waarin zonde en ellende gedurig hare triomphen viert en het goede onmachtig schijnt, te gelooven in Zijne liefde, die niet wil dat één der kleinen verloren gaat en waarvoor elke menschenlijk onzinnigheid waard is, terwijl wij weten dat duizenden bij duizenden ver- wijnen, omkomen naar lichaam en ziel — onbe- grijpelijke kwistigheid met menschenlevens en men schenlevens, aan de verspieling der lente geel, welke onontelbare bloesems doet ontluiken die geen vrucht zett n, talloze insecten doet ontstaan voor een oogeblik — bij dat alles aan Gods liefde vast te houden — uit eigen overtuiging en aanschouwing, dat is zwaar.

Heerlijk is het te durven zeggen: wat goed en kwaad is, wat ik moet doen en laten, dat wil ik zelf uitmaken, geen priester schrijft het mij voor, geen boek leert het mij. Maar al zijn er menschen, die niet wil dat één der kleinen verloren gaat en waarvoor elke menschenlijk onzinnigheid waard is, terwijl wij weten dat duizenden bij duizenden ver- wijnen, omkomen naar lichaam en ziel — onbe- grijpelijke kwistigheid met menschenlevens en men schenlevens, aan de verspieling der lente geel, welke onontelbare bloesems doet ontluiken die geen vrucht zett n, talloze insecten doet ontstaan voor een oogeblik — bij dat alles aan Gods liefde vast te houden — uit eigen overtuiging en aanschouwing, dat is zwaar.

Heerlijk is het te durven zeggen: wat goed en kwaad is, wat ik moet doen en laten, dat wil ik zelf uitmaken, geen priester schrijft het mij voor, geen boek leert het mij. Maar al zijn er menschen, die niet wil dat één der kleinen verloren gaat en waarvoor elke menschenlijk onzinnigheid waard is, terwijl wij weten dat duizenden bij duizenden ver- wijnen, omkomen naar lichaam en ziel — onbe- grijpelijke kwistigheid met menschenlevens en men schenlevens, aan de verspieling der lente geel, welke onontelbare bloesems doet ontluiken die geen vrucht zett n, talloze insecten doet ontstaan voor een oogeblik — bij dat alles aan Gods liefde vast te houden — uit eigen overtuiging en aanschouwing, dat is zwaar.

Classe Amersfoort.

D: classe Amersfoort zal D. V. vergaderen op 17 Oct. e.k. op de gewone tijd en plaats. Pinten voor het agendum vóór 23 Sept. a s in te zenden bij B. I. de Ruig, voorzitter van de roepende Kerk te Soest.

P. PLOOS, *Scriba.*

Soest, 9 Sept. 1903.

AAN DE GEREFORMEERDE KERKEN.

Door de Deputaten voor de Correspondentie met de Hooge Overheid is, volgens hunne In- structie, jongstleden Maandag, den verjaardag van H. M. de Koningin, telegraphisch Haar de volgende gelukwensch toegezonden:

HARE MAJESTEIT DE KONINGIN.

Mevrouw!

De Gereformeerde Kerken in Nederland be- truidige hulde en innige gehechtheid; zij danken den Heere voor hetgeen Hij in U den Volke gaf, en bidden dat Hij Uw Majesteit nog lang spare, rijkelijk zegene en Uwe regering to- nemend gezegend doe zijn.

Deputaten der Kerken, NOORDIJZ, Secretaris

Hierop werd het volgende antwoord ont- vangen:

NOORDIJZ, Secretaris Gereformeerde Kerken, Kampen.

Hare Majesteit de Koningin draagt mij op aan de Gereformeerde Kerken in Nederland Hoogstaderzelver dank over te brengen voor aangeboden gelukwenschen.

Adjutant van Dienst, VAN GEEN.

Namens Deputaten voornoemd, M. NOORDIJZ, Secretaris.

Kampen, 1 Sept. 1903.

Kort verslag van de vergadering der classis Utrecht op Woensdag 2 September 1903.

Da. Ruijs openit als preses de samenkomst. Da. Van Bueren fungeert als scriba. Da. Buitenhuis als Assessor.

Da. Van Minnen wordt toegesproken door den voorzitter, naar aanleiding van zijn 30 jarig verhoij te Utrecht, en bidt hem 's Heeren zegen toe, met den wensch, dat Z.E.w. nog lang gepaard moge blijven voor die Kerk, en voor onze Classis, waarin zijn arbeid zeer gewaar- deerd wordt.

De Kerk van Driebergen vraagt het oordeel der classe, hoe de kerkeraad in zijn geheel als Doopgetuige heeft op te treden. De classis oor- deelt, dat één der kerkeraadsliden als zodanig wordt gemandateerd, om namens den kerke- raad te antwoorden, die echter in zijn geheel getuige blijft. Benschop vraagt, hoe te handelen met 3 huisgezinnen, die zich wenschen te voegen bij de Geref. Kerk van Oudewater. Deze vraag wordt commissariaal gemaakt. Da. Buitenhuis en Fernhout worden als zodanig benoemd met den consulent Da. v. Velzen en zullen Pols- broek en Benschop bezoeken.

Vleuten en De Meern vraagt of het goor- loof is, dat er een broeder en zuster geschap- te worden aan den heer B. de Moen te Doers- burg. Wordt daar wel om gedacht, zoo vraag ik zeer vriendelijk. Van collecten, die de Kerken zelf vaststellen, komt men één tiende deel in de Generale Kas; deze extra-collecte behoort er- geluk in te vloeien. En moge dat veel zijn! De Heere zegne er de harten toe.

Met vriendelijken dank voor de opening, UED *dw. dn.*, J. HANJA, Secretaris van de Deputaten der Gener. Synode voor de Zending. Steenwijk, 8 September 1903.

De Dijkstraede Centrale Diaconale Conferentie

der Gereformeerde Kerken dezer landen be- hoort reeds tot de geschiedenis.

Pas was Augustusmaand, de tijd van alge- meene verpoening, die ditmaal aan velen groote teleurstelling bezorgd had, bij gebrek aan de noodige droogte en een beoor- delijken graad van waarme — voorbij, toen op den tweeden dag van Herfstmaand tal van broeders daken uit alle deelen des lands te Amersfoort samenkwamen.

Was het, om bij het rijzen van den thermo- meter, die ons liefdelijk en warm weder schonk, in tegenstelling van de koude en den regen der vorige maanden, zich te verlustigen in het hooren zingen van „de nachtegaal van Amisfort", waarvan Vondel spreekt, of om, gelijk de Zutfensche officieren, een krans te leggen op de wereldberoemde kei?

Wat het laatste betreft, om zich met officieren- en studenten-gruppen op te houden, daarvoor zijn onze diakenen te ernstige menschen, en wat het eerste aangaat, het moge bijwijlen aangenaam zijn, een luisterend oer te leenen aan de schoone zangen van dien grooten dichter, onze diakenen hadden een ander doel.

Niettegenstaande de zorgen en beslootmerigen van 't dagelijksche leven, voor velen hunner, hadden zij zich opgemakt om met elkander van gedachten te wisselen over tal van ernstige vraagstukken, hun ambt betreffende, die om oplossing roepen. En dat de ernstige vraag- stikken ernstig werden behandeld, kwam vooral uit in de drukke discussie, die gevoerd werd. Het was soms een kruisvuur van woorden, en men streed alsof persoonlijk voordeel te be- halen viel.

Letwel, wij beschuldigen niemand van per- soonlijk voordeel of belang op het oog gehad te hebben! Dat zij verre! Maar wanneer men persoonlijk voordeel beoogde, behoefde men niet vuriger voor zijne meening uit te komen, dan nu soms geschiedde.

Het is voor schrijver dezes dan ook niet mogelijk, een geheel volledig en juist verslag te geven. Toch zullen wij, naar onze beste weten, de lezers van dit blad met het verhandelde op de hoogte trachten te brengen.

Waren wij de laatste jaren gewoon, dat het nuwe herfstmaatsien zijn onvriendelijkheid reeds deed gevoelen, wanneer wij ter Conferentie gingen, thans werkte het heerlijke zomerwed- oggetwijfel mede, dat er een opgewekte stem- ming heerste. Jammer, dat van de meer dan 3000 diakenen onzer Geref. Kerken slechts een handertal waren opgekomen. De oorzaken daarvan zullen wel zeer verschillend zijn.

De een laat het uit gebrek aan tijd, een ander om de kosten, een derde uit onverschil- ligheid, enz.

Zonder direct met een verwijt tot de na- latige broeders diakenen te komen, willen wij onze hooggeachte Voorgangers, onze predikanten deze vraag eens voorleggen:

„Hebt gij de diakenen uwer Kerk ook op- gewekt en aangemoedigd om onze vergaderingen te bezoeken, om door onderlinge bespreking eenigermate er toe te geraken, dat ook het diakenammbt de plaats inneemt, die naar Gods bestel daaraan is toegewezen?"

Zijt gij nalatig gebleven, denkt er eens ernstig over na en vervult ook in dezen uwen plicht, opdat ook in 't vervolg van u niet ter onreer, maar ter eere moge gezegd worden: „Zoo de predikant, zoo de kerkeraad," dus ook de diakenen.

Doch ter zake.

De Conferentie kwam als vorige jaren samen in het Nieuwe Kerkgebouw aan de Lange- gracht, ook thans werde welwillend door den Kerkeraad afgestaan.

Eenvoudig en netjes was door de broeders diakenen te Amersfoort alles ingericht, zodat wij van hen kunnen zeggen, wat Vondel van de stad zong:

„Hier wordt de vreemde van den gastrijve ingezetenen gewelkomt, recht en slecht en zonder dwase pracht." De Wel Eerw. Heeren A. M. Donner en H. Teerink hadden beide met de meeste bereidwilligheid, evenals voorgaande jaren, toegezegd de Conferentie van advies te dienen. Doch ook hier was het al weer teleur- stelling. De mensch wikt, maar God beschikt. De Donner mocht niet in ons midden zijn.

Door den dood zijns geliefden en alom hoog- gesachten vaders in rouwe gedompeld, was Z. Eerw. verhinderd in ons midden te zijn. Op des te hooger prijs werd daarom de tegen- woordigheid van Da. Teerink en de door Z. Eerw. gegeven adviezen gesteld.

Eene vergoeding niet alleen door het Comité, maar door de gansche vergadering zeer gewaar- deerd, ontvingen wij in den jeugdigen predi- kant te Wormerveer, Da. J. H. Jonker, die als afgevaardigde ter vergadering tegenwoordig, zich door woord en adviezen een plaats in het hart van vele broeders heeft verworven.

Z. Eerw. ook in het vervolg op onze Confe- rentie te ontmoeten, zal ons zeer aange- naam zijn.

I. Opening der Vergadering.

Te ruim tien uur werd de vergadering door den voorzitter, br. G. Struik van Enkhuizen, die hoewel een weinig ongesteld, toch den ganschen dag trouw op zijn post bleef, geopend. Na het zingen van Ps. 66 vs. 2 en het lezen van Luk. 10 vs. 25—37 ging de Vice-Voorzitter, br. G. Terhaak van Alkmaar, der vergade- ring voor in 't gebed.

De Voorzitter, verhinderd een officieel wel- komstwoord uitte spreken, heette allen hartelijk welkom en sprak den wensch uit, dat wij een gezegenden dag van den Heere mochten ont- vangen en dat onze bespreking veel vruchten mocht opleveren voor de arme broeders en zusters aan onze zorgen toevertrouwd.

Da. Teerink deelde daarop mede, dat Da. Donner door de bekende droeve omstandighe- den tot zijn leedwezen niet kon tegenwoordig zijn, en stelde daarom voor, een commissie af te vaardigen ten einde onzen hooggeachten ad- viseur te condolereen. Na enige bespreking, waarbij gevoelige woorden werden geuit over het heengaan van den eminenten doode en diens beteekenis voor Kerk en Vaderland, werd op voorstel van den Voorzitter eenparig besloten de Comitéleden Von Meyenfeldt en Janse als deputatie namens de Conferentie af te vaardigen. Deze broeders voldeden in de pauze aan hun opdracht, en deelden der vergadering mede, dat onze in droefheid nedergezeten adviseur de deelneming der broeders met groote erkente- lijkheid ontvingen had.

II. Lezing der Notulen en Presentielijst.

Door den Secretaris werden daarna de notu- len der vorige Conferentie gelezen en zonder enige aanmerking door de vergadering onder dankbetuiging aan den Secretaris, gearresteerd.

Br. Spier van Amsterdam maakte naar aan- leiding van de gelezen notulen de opmerking, dat hoewel de arbeid der Commissie in zake het tot stand komen van een eigen Diaconaal Orgaan schijnbaar vruchteloos was geweest, door het niet aannemen van de voorstellen door die Commissie ten vorigen jare gedaan, toch die ar- beid in zooverre een gewenscht gevolg had ge- had, dat wij thans een Diaconaal Corresponden- tielblad bezaten, waarin de belangen van het Diaconaat werden besproken. Dankbaar voor hetgeen wij daarin ontvangen hadden, konden toch onderscheidene broeders hun betuiging van leedwezen niet onderdrukken over een bekend artikel in No. 2 van dit blad, en nog altijd is men wachtende, dat de hooggeachte redacteur daarop ridderlijk terugkome en onze diakenen in eere herstelle.

Uit het lezen der Presentielijst bleek, dat 40 Diaconiën door 65 afgevaardigden, benevens een 40 tal hospitanten waren vertegenwoordigd.

III. Voorziening in de Vacaturen.

ontstaan door de periodieke aftreding van de broeders C. F. Von Meyenfeldt van Amsterdam, G. Terhaak van Alkmaar, H. Wind van Groningen, en R. Broekhuizen van Meppel.

Da. Voorzitter benoemde als commissie van stemopneming de br.'s Van Haselen van Amers- voort, Onck van Arnhem en Spits van Zaandam. Juist zou deze commissie haar arbeid aanvan- gen, toen op voorstel van br. Slothouber van Zetten de aftredende broeders bij algemeene acclamatie opnieuw herkozen werden.

Punt V. VI en VII. Medische hulp.

Nu kan punt IV der Agenda in behandeling genomen worden, doch daar een der rapporteers nog niet ter vergadering was, werden eerst de vraagpunten betreffende de medische hulp in bespreking gebracht.

Punt V. „Wat is ten opzichte van de medi- sche hulp aan de beoefening gewenscht:

a. iedere (n) behoeftige de vrije beschikking te geven over den arts en den apotheker zijner (later) keuze,

b. met een bepaalden dokter en apotheker een contract te sluiten,

c. een accoord aan te gaan met het gemeente- bestuur,

d. de geheele geneeskundige hulp wegens gebrek aan middelen over te laten aan het Bur- gerlijk armbestuur?" Middelburg C.

Punt VI. „Hoe hebben de Diaconiën in 't algemeen de medische hulp ingericht?" Breukelen.

Punt VII. „Mogen de armen vrij blijven in de keuze van een geneesheer of heeft de Diaconie het recht hen te verwijzen naar een door haar aangestelden dokter, of naar den geneesheer, die van wege de burgerlijke Ge- meente met de armen praktijk belast is?" Assen.

(Wordt vervolgd.)

Namens het Comité, R. BROEKHUIZEN, Secretaris.

Buitenland.

Rusland. Russische kerkelijke toe- standen.

In De Gids van Juni 11. vonden we het vol- gende van Jhr. M. Engelen, over het kerkelijk leven in Rusland:

„De Russische kerk stond oorspronkelijk onder een patriarch; toen in 1700 die stoel open- viel, liet Peter de Groote die plaats onbezet, en riep in 1721 de „heilige Synode" in het leven, als hoogste college in de kerk, terwijl de macht van den patriarch overging op den Tsaar. De Synode is een college van Staat, waarin de Tsaar wordt vertegenwoordigd door een procureur; alle besluiten moeten door hem goedge- keurd worden. De geestelijkheid is in twee groepen verdeeld; de kloostergeestelijken of zwarte en de wereldlijke of witte geestelijken, die echter ook zwart gekleed zijn; de „popen" behooren tot de laatsten. Ben ik goed inge- licht, dan is de pope niet de herder der ge- meente, maar de persoon, die den kultus leidt en de sacramenten bedient. Op het platte land is de roep die van hem uitgaat niet best. Te Moskou in het museum van Treitskoff, zag ik een schilderij, waar een pope, in ambtsgewaad, een woning uitgaat; de pope in een houding, die op een „kenelijken staat" doelt.

De kerken, inwendig meestal rechthoekig, hebben 5 koepels, waarvan de middelste de grootste is, allen voorzien van een Grieksch kruis; de koepels zijn verguld of met heldere kleuren gedekt. Het koor, de plaats voor de kerkezoekers, is van het „allerheiligste" (waar geen vrouwen mogen komen) dat een paar treden hooger ligt, gescheiden door een wand, voorzien van heilige beelden in vlak ornament (plastische beelden zijn er niet) de „iconostas"; daarin zijn drie deuren, de middelste is de „heilige" deur, waartegenover, in het „allerheil- igste", het altaar staat met het evangelie en de hostie. Orgels zijn niet aanwezig; evenmin zijt plaatsen, de dienst op Zondag, die van 10—12 uur duurt, wordt staande aangehoord. Prek- stoulen zijn zeldzaam, omdat toespraken weinig worden gehouden, de dienst is hoofdzakelijk formalistisch. (De schrijver bedoelt ongetwijfeld, dat alles toegeat naar een vasten ritus met voorgeschreven ceremoniën). De vrucht der kerk moet, te oordeelen naar de kerkebouw- en, wel groot zijn. In de hoofdkerken blinkt alles van goud, overal met mozaïek en marmer. De kathedraal van St. Isaak, een heilige uit Dalmatie, de hoofdkerk in St. Petersburg, is gebouwd van 1819—1858; de kosten bedroegen iets minder dan 20 miljoen gulden. De iconostas is versierd met 33 afbeeldingen van heiligen, meer dan levensgroot, allen in mozaïek, de twee hoofdportalen hebben elk 16 stulen van Finlandsch graniet, uit één stuk (monolithen), 16 meter hoog en 2 meter in omvang; onbe- grijpelijk hoe die stulen konden worden ge- houden in de groeven en opgesteld. De kathed- draal van Karan, gebouwd naar de Pieterskerk te Rome, met een kolonade, buiten, van 136 kolommen, heeft binnen 56 stulen, 12 meter hoog. Bijzonder prachtig, naar onze begrippen te „druk", door al het goud en de weelderige inrichting, is ook de kathedraal van Peter en Paul, waar de keizerlijke graven zijn. Nu, om bij de kerken te blijven, noem ik nu hier ook de kerk van den heiligen Verlosser te Moskou, gebouwd ter herinnering aan de jaren 1812—1814, in de jaren 1837—1883; de kosten heb- ben meer dan 19½ miljoen gulden bedragen; bij feestelijke gelegenheden wordt de kerk ver- licht door 3700 kaarsen; ongelooftijk is de pracht die daar heerscht. Te Moskou is de kerk ook bekend om haar eigenaardige koepels, die den vorm hebben van aanmassen en tien, gekleurd met de meest vreemde en schitterende kleuren; een hoogst vreemd indruk geeft dat. Zij werd gebouwd door Ivan „den geweldige" (1550); de sage gaat er, dat Ivan den bouw- meester vroeg of hij nog iets mooiers konde scheppen; op het bereijstend antwoord liet Ivan hem de oogen uitsteken, om hem te ver- hinderen iets mooiers te leveren.

In de Isaaks-kathedraal te St. Petersburg woonde ik een godsdienstoefening op Zondag bij. De kerk was geheel gevuld. In het koor is het vrij donker, slechts gedempt licht treedt er binnen; in het fond der kerk trekt, door de geopende „heilige" deur zichtbaar, een geschild- derd venster, de opstanding van Christus voor- stellend, de volle aandacht; sterk verlicht, de duisternis in het koor werkt als tegenstelling, komen de kleuren zeer fraai uit. Prachtig was het gezang van twee zangkoren, staande tegen de iconostas aan weerszijden van de „heilige" deur (dus niet van een galerij); vooral fraai klonk de samensmelting van de hooge tenorstemmen met de op dezelfde noot lang aange- houden diepe bastonen; en bepaald indruk- wekkend was een door een priester gezongen gebed, waarin vooral uitkwamen de laatste woorden.

Nevens de kerken trekken de santscht de kapellen, waar, bij open deuren, gebeden wor- den gelezen; op den Newsky, een paar passen van de straat af, op een zeer druk bereden brug over de Newa, waar de twee lifjeven van den paardentram, zich rechts en links om de kapel bewegen, te midden van al die herrie, worden goddienstplechtigheden verricht, hetzij door de geestelijken zelf, hetzij door een priester. Zelfs in spoorwegstations zijn er kapellen. Zoo op het station te Brest, van de lijn Moskou—Warschau (ik vernam, dat het op meer stations voorkomt), zag ik, in de hal waar de plaatskaarten — de biljetten, zoo als het in het Russisch heet — worden genomen en de bagage wordt afgele- verd, vlak bij een doorgang naar de wachka- mers, een, als men 't zoo kan noemen, open kapel.

Het branden van kaarsen voor de afbedin- gen der heiligen is ook in Rusland gebruik; maar het maakt een vreemd indruk, dat de kaarsen in de kerken en kapellen worden ver- koocht. In de Isaaks-kathedraal zag ik daarvoor een paar personen in een bureau zitten, in de kapel op de Newsky doet het een priester. Men vertelde mij, dat te Peterhof, in de kapel in het spoorwegstation — te Peterhof is in het buiten- verhoij van den keizer — een automaat voor die kaarsen geplaatst. Zeker zijn zij een groote bron van inkomsten voor de kerk; elke kaars kost van 25 tot 5 kopeken (32—62 cent); de daar- voor bestemde borden bij de beelden staan steeds vol, van tijd tot tijd doet de rwe hand van een kerke knecht een greep om plaats te maken — de weggenomen kunnen gemakkelijk worden omgesmolten. Ik zag ook brood verkoopen in de kerk; ben ik goed ingelicht, dan wordt dat gezegd door een priester en dan aan bekenden geschonken.

Een andere uitoefening van kerkelijke plich- ten is het kussen van de beelden én van den grond, althans het aanraken van den grond met het voorhoofd; en vooral het maken van het teken des kruises, wat vele malen achtereen